

Insektfaunaen på Malmöya, Larvik

Forekomst av områder med særlig verdifull fauna

--oOo--

Arne Fjellberg

1997

Innledning

På oppdrag fra Treschow-Fritzøe AS ble det gjort en befaringsreise av Malmöya i juli 1997 for å lokalisere områder med særlig interessant insektfauna. I løpet av to dager (7. og 17. juli) ble øya saumfart på kryss og tvers og insekter innsamlet manuelt. Den siste dagen deltok også Stig Otto Hansen, Larvik. Insektfeller ble ikke brukt, men noen få jordprøver fra eikeskogen på nordenden av øya og fra strandeng i Furubukta er drevet ut i varmetrakter for undersøkelse av microfauna.

Malmöya (1.3 km²) ligger ytterst i Viksfjord i Larvik kommune. Topografien er småkupert med tallrike glover og koller som når opp i 40-50 m høyde. Sjørenden av øya har mye utvaska rullesteinstrander med artsrike strandtørrenger som går over i vindeksponert krattskog. Finere løsmasse (sand, grus) er avsatt på mindre eksponerte steder nord og øst på øya. Det indre av øya har mye tørr furuskog på kollene med krattskog og en del tette granplantninger innimellom. Nord og øst på øya, på partier med dypere jordsmonn, er det velutviklet og til dels gammel skog med eik, lind, ask, osp, etc.

Begrensninger av undersøkelsen og tolkning av resultatene

I løpet av to dager midt i juli er det umulig å få en detaljert entomologisk oversikt over et såpass komplekst økosystem som Malmöya. Undersøkelsen ble lagt opp med tanke på å lokalisere og avgrense særlig interessante insektsamfunn, samt å påvise forekomst av spesielt sjeldne/verneverdige arter. Tidspunktet midt i juli fanger ikke opp arter som lever tidlig på våren (mange solitære bier, en del biller, etc.) eller senere på sommeren (særlig biller som klekkes sent for overvintring som imago). Videre er undersøkelsen begrenset til å gjelde grupper der jeg selv kan foreta artsidentifikasjon. En mer komplett undersøkelse av hele insektfaunaen ville kreve lang tid og involvere et større antall eksperter.

I vurderingen av områdene er det lagt vekt på den kunnskap vi har om faunaen i tilsvarende habitater på andre lokaliteter i Ytre Oslofjord.

Resultater

Følgende områder er lokalisert og vurdert som særlig interessante (se kartvedlegg):

- 1) Edellövskogen mellom Jomfrusåta og Furubukta
- 2) Rester av gammel løvskog sør i Skutebukta
- 3) Tørrenga mellom Trabukta og Feriehemmet
- 4) Tørrenga nord for Nepegårdsbukta ("Fotballsletta")
- 5) Strandsonen i sør mellom Låkaåsen og Skjærsundåsen
- 6) Sandstrander og saltpåvirkte strandenger (grønnskavert)

Enkeltområder

1) Edellövskogen mellom Jomfrusåta og Furubukta

Storvokst edellövskog med eik, lind, ask, osp, bjerk, etc. og rik undervegetasjon. Dypt jordsmonn. Den trelevende insktafaunaen må antas å være rik, men det er en tidkrevende prosess å påvise enkeltarter med mindre man går destruktivt til verks og plukker i stykker tørrved og døde trær. Helst bør man bruke feller som står ute fra vår til høst. En indikasjon på rik fauna er den store mengden med kolonier av mauren Lasius brunneus som man finner over alt på grove trestammer i skogen. Arten er rødlistet i Sverige, men er neppe truet i Norge der den i første rekke er knyttet til edellövskog langs kysten fra Akershus til Aust Agder. I Vestfold finnes den også i innlandet i barskog med urskogspreget.

2) Rester av gammel løvskog sør i Skutebukta

En smal sone langs sørenden av Skutebukta ut mot sandtangen over til Orerønningen. Her står det enkelttrær av gammel eik og osp i yngre blandingsskog. Spesiell verdi har ospetrærne som står åpent og solekspontert. Flere gamle trær er knekt av vind og ligger nede eller står som høystubber. Tørre høystubber vil etter hvert få en rik fauna av tørrvedsarter, sekundært blir borgangene brukt av graveveps og solitære bier. Under bark på døde osper ble påvist barktegen Mezira tremulae. Den er nylig registrert som ny i Norge, og er kun kjent fra Vestfold (Fjellberg et al. 1996). De andre kjente forekomstene ligger i gammel skog innover langs Farrisvannet samt i en "urskog" i Andebu. Arten er truet av moderne skogbruk, og har vist sterk tilbakegang i Sverige (Ehnström & Waldén 1986). Forekomsten på Malmöya er en klar indikasjon på at vi her har et gammelt skogselement med lang kontinuitet. Også mauren Lasius brunneus finnes på gamle osper i området.

3) Tørrenga mellom Trabukta og Feriehjemmet

Tørrenga er en god sommerfuglbiotop og sandete partier med sparsom vegetasjon (langs stier, veier, eroderte områder) har gode bestander av diverse gravende Hymenoptera (solitære bier, graveveps/veiveps). Billefaunaen er antagelig og interessant, men er ikke nærmere undersøkt.

4) Tørrenga nord for Nepegårdsbukta ("Fotballsletta")

Tørrenga strekker seg fra strandenga i Nepegårdsbukta nordover til en tett granplantning. Floraen er mer differensiert enn i enga ved Feriehjemmet, og faunaen trolig ennå rikere. Midt i juli fløy det rikelig av perlemorsommerfugler og bloddråpesvermere. Bestanden av sandgravende insekter er spesielt interessant. En rekke solitære bier og graveveps/veiveps flyr på partier med sparsom vegetasjon. Biulven (Philanthus triangulum) er vel etablert langs gangveien i vestkanten av

sletta. Arten er først påvist i Norge for et par år siden, med forekomster på begge sider av Oslofjorden. Den er muligens under ekspansjon i Norden.

Det er samlet inn en rekke arter fra biotopen, men disse er foreløpig ikke artsbestemt bortsett fra den uvanlig gravevepsen Astata boops. På sletta flyr også flere arter av humlefluer (Bombyliidae) og vepsefluer (Conopidae) som parasitterer hos solitære bier. Vi kan anta at flere av de sjeldne vårartene av bier (kjent fra tilsvarende loklaiteter på Tjømø, etc.) har bestander på sletta.

5) Strandsonen i sør mellom Låkaåsen og Skjærsundåsen

Området har stor strukturell og floristisk likhet med tilsvarene eksponerte lokaliteter på andre øyer i ytre Oslofjord. Faunaen er tilsvarende rik og interessant. På strandengene flyr store mengder av den lille solitære murerbien Osmia spinulosa som benytter tomme sneglehus (strandsnegl) øverst i fjæra som yngelkammer. Arten samler pollen fra ulike kurvplanter, og er kun kjent fra spredte lokaliteter langs Oslofjorden og et stykke nedover kysten. Også arten Osmia aurulenta ble registrert. I grove røtter på gamle planter av kattehal ble påvist snutebillen Hylobius transversovittatus. Arten står svært nær gransnutebilla (H. abietis), men har et helt avvikende levevis. Den er ennå ikke publisert fra Norge, men vi har funn fra Tjømø og Jomfruland. Arten finnes der kattehal vokser åpent i strandgrus og har røttene i fuktig vannsig. I stengler av krushöymole fantes store snutebillelarver, antagelig av arten Lixus bardanae som finnes på tilsvarende habitater på Tjømø. Av denne arten er det kun spredte forekomster på strendene langs Oslofjorden sør til Telemarkskysten.

Rullesteinstranda og de tørre strandengene går over i en vindklipt krattskog med mye tørrgran/tørrfuru. Under bark på tynne, tørre grankvister fantes karakteristiske larveganger av den sjeldne trebukken Callidium aeneum.

6) Sandstrender og saltpåvirka strandenger (grønnskavert)

Flere av buktene nord og øst på øya har sand/grus-strender med fint utvikla vegetasjonssonering. Stranda i Nepegårdsbukta har en stor tangvoll. I Furubukta har sanda i fjæresonen mye interstitielle alger som tjener som føde for kortvingen Bledius fergussoni. Som rovdyr på denne lever løpebillen Dyschirius thoracicus. Her er også en art Stenus (cf. strandi) vanlig. I Nepegårdsbukta var et par arter av løpebilleslekten Bembidion vanlige (ikke artsbestemt). I høy vegetasjon innafor fjæresonen ble gresshoppen Conocephalus dorsalis påvist. I Norge har arten bare spredte forekomster på saltstrender langs Oslofjorden.

Tørr furuskog og granskog/blandingsskog/krattskog inne på øya.

Disse habitatene ble ikke nøyere undersøkt. Denne typen kystskog er vanlig i Ytre Oslofjord, og tilhørende insektsamfunn er neppe særlig truet, selv om de kan ha sjeldne enkeltarter. Det ble spesielt lett etter utgnag av praktbillen Buprestis octoguttata på tørr furu, men ingen ble funnet. Arten finnes på øyene lenger innover i Oslofjorden.

Vannforekomster

Det ble ikke påvist permanente eller større temporære dammer som kunne tenkes å ha forekomst av vanninsekter. Kystområdene i Vestfold har en svært spesiell ferskvannsfafauna, men denne ser ut til å mangle på Malmöya. En stor øyenstikker (Aeschna cyanea) var antagelig bare på besøk fra fastlandet.

Framtidig skjøtsel og forvaltning av naturområdene på Malmöya

Denne korte undersøkelsen har ikke påvist arter som er unike for Malmöya, men øya har arter/samfunn av insekter som i Norsk sammenheng har liten utbredelse og derfor bør tas hensyn til i framtidig forvaltningen av øya.

Edellövskogen i nord (1) bør skjøttes med tanke på bevaring av treslag som eik, lind og osp. Innplantet gran kan med fordel fjernes over tid, slik at løvskogen kan rekrutteres. I et lenger perspektiv er det viktig å beholde kontinuitet av gamle trær slik at insekter knyttet til tørr ved og ulike nedbrytningsstadier hele tiden har tilgang på aktuelt virke. Nedblåste trær bør ikke fjernes eller hogges opp. De vil være viktige levesteder for en lang rekke insektarter helt til de er blitt muld (en stor osp i Furubukta var kappet opp til ved). Stående døde trær bør ikke legges i bakken. Så lenge de står vil veden holde seg tørr, og mange tørrvedspesialister kan overleve i området.

I skogen ved sørenden av Skutebukta (2) bør store eiketrær og osper få stå i fred. Bestanden av barktegen Mezira tremulae er antagelig sterkt utsatt da flere av de store ospene står i hytteområde. Ved en evt. fortetting av bebyggelsen bør man unngå å felle gammel osp, og ospeskogen må få anledning til foryngelse.

De åpne tørrengene (3,4) står i fare for å vokse igjen av krattskog. Dette vil medføre at den spesielle tørrmarksfaunaen som er avhengig av åpne sandfelter/glissen vegetasjon og full soleksponering, vil forsvinne. Også den rike sommerfuglfaunaen vil forsvinne ved en gjenvoksing. Manuell rydding eller periodevis beiting kan være aktuelle skjøtselstiltak.

Strandengene og rullesteinstrendene i sør (5) har antagelig en stabil struktur der saltdrev og vindslitasje kontrollerer vegetasjonen. Nåværende bruk truer neppe habitatene.

Sandstrendene og saltengene (6) er antagelig og relativt stabile. I Furubukta bør man hindre skogen i å vokse for langt ut mot sjøen (småosper har en tendens til å invadere strandenga). Nåværende bruk er neppe noen trussel mot strandsamfunnene, men det advares mot tendenser til "frisering" av Furubukta. Her var oppskyllet tang raket bort og høy engvegetasjon i bakkant av stranda slått ned. Tang er viktig som næringskilde både for planter og insekter, og den naturlige soneringen av strandplantene kan påvirkes ved "slått".

Karakteristisk for trendene på Malmöya er et rent og friskt substrat med moderat forsøpling av naturfremmed drivgods.

Litteratur

- Fjellberg, A., O. Hanssen & S.O. Hansen 1996. *Mezira tremulae* (Germar) from stands of old aspens in South Norway (Hemiptera, Meziridae). - Fauna norv. Ser. B 43: 61-62.
- Ehnström, B. & H. W. Waldén 1986. Faunavård i Skogbruket, del 2. den lägre faunan. - Skogsstyrelsen, Jönköping. 351 pp.

Artsliste

Insektarter registrert 7. og 17. juli 1997 på Malmöya, Larvik

ODONATA (Öyestikkere)

Aeschna cyanea

ORTHOPTERA (Gresshopper)

Conocephalus dorsalis

HYMENOPTERA (Årevinger - bier, veps, maur)

Lasius brunneus

Osmia spinulosa

Osmia aurulenta

Astata boops

Philanthus triangulum

COLEOPTERA (Biller)

Dyschirius thoracicus

Bembidion spp.

Bledius fergussoni

Stenus cf. *strandii*

Mycetochara flavipes

Hylesinus crenatus

Hylobius transversovittatus

? *Lixus bardanae* (larver)

Callidium aeneum (larvespor)

HEMIPTERA (Teger)

Mezira tremulae

COLLEMBOLA (Spretthaler)

Hypogastrura viatica

Ceratophysella denticulata

Willemia anophthalma

Friezea truncata

F. mirabilis

Micranurida forsslundi

Anurida thalassophila

Neanura muscorum

Oligaphorura absoloni

Supraphorura furcifera

Protaphorura pseudovanderdrifti

Mesaphorura hylophila

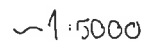
M. macrochaeta

M. yosii
Stenaphorura quadrispina
Folsomia sexoculata
F. lawrencei
Archisotoma theae
Isotomiella minor
Parisotoma notabilis
Isotoma maritima
Pseudisotoma sensibilis
Pseudosinella alba
Lepidocyrtus lignorum

Repshagen

44KSF

Joel

$$= 1.3 \text{ km}^2$$